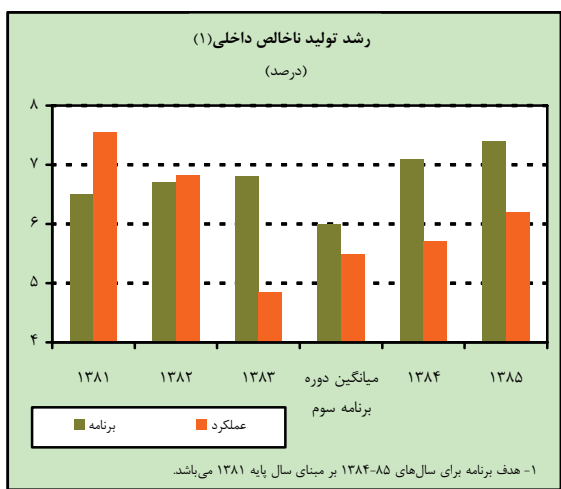

فصل دوم

تولید و هزینه ناخالص داخلی

۲-۱- تولید ناخالص داخلی

براساس برآوردهای مقدماتی، در سال ۱۳۸۵ تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه، به قیمت‌های ثابت^(۱)، با رشدی معادل ۶/۲ درصد به ۴۴۶۸۸۰ میلیارد ریال رسید. در سال مورد بررسی، ارزش افزوده گروه صنایع و معادن ۸/۵ درصد، خدمات ۶/۵ درصد، نفت ۳/۰ درصد و کشاورزی ۴/۷ درصد رشد نشان داد. سهم گروه‌های فوق در تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری در سال مورد بررسی به ترتیب ۱۷/۱، ۴۸/۸، ۲۶/۵ و ۱۰/۴ درصد بود.

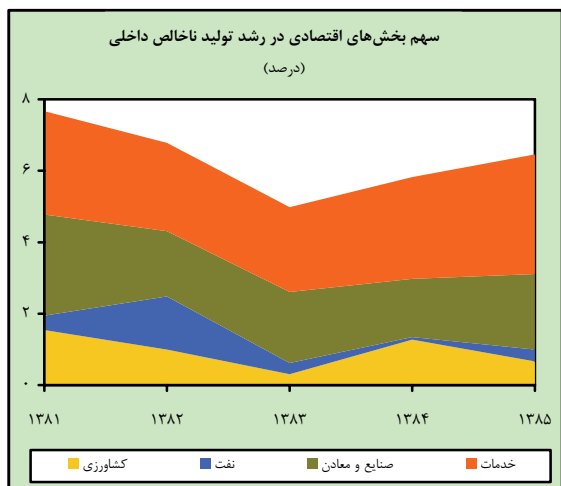
در سال ۱۳۸۵، تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه بدون نفت نیز ۶/۶ درصد رشد کرد که از رشد تولید ۰/۴ واحد درصد بیشتر

می‌باشد. دلیل اصلی این فرونی، رشد پایین‌تر گروه نفت و گاز نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی در سال مورد بررسی می‌باشد.

براساس برآوردهای مقدماتی، ارزش افزوده گروه کشاورزی در سال ۱۳۸۵ به قیمت‌های ثابت، با نرخ رشدی برابر ۴/۷ درصد به ۶۲۳۸۶ میلیارد ریال افزایش یافت که در مقایسه با رشد ۹/۳ درصدی آن در سال ۱۳۸۴ کاهش قابل توجهی نشان می‌دهد. سهم ارزش افزوده گروه مذکور از تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری در سال ۱۳۸۵ بدون تغییر در حد ۱۰/۴ درصد باقی ماند.

پس از افزایش محسوس در عملکرد سال زراعی ۱۳۸۴، ارزش افزوده گروه کشاورزی در سال ۱۳۸۵ از رشد ملایم‌تری برخوردار شد. برآوردهای ارزش افزوده گروه کشاورزی نشان می‌دهد که تولید برخی از محصولات زراعی و باغی و محصولات دامی از رشد نسبتاً مناسبی نسبت به دوره مشابه سال قبل برخوردار بود.

۱- منظور از قیمت‌های ثابت در این فصل، قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶ است.

در سال ۱۳۸۵، نرخ رشد ارزش افزوده گروه نفت و گاز به ۳/۰ درصد رسید و ارزش افزوده گروه نفت به قیمت‌های ثابت ۱۳۷۶، به ۴۷۵۴۶ میلیارد ریال افزایش یافت. این رقم در مقایسه با نرخ رشد ۰/۶ درصدی ارزش افزوده این گروه در سال ۱۳۸۴، ۲/۴ واحد درصد افزایش یافته است.

گروه صنایع و معادن در سال ۱۳۸۵ نرخ رشدی معادل ۸/۵ درصد را تجربه نمود که در مقایسه با سال ۱۳۸۴ با افزایش ۱/۸ واحد درصدی در نرخ رشد روبرو بود. برآوردهای مقدماتی از بخش صنعت نیز نشان‌دهنده رشد ۹/۵ درصدی می‌باشد^(۱). در گروه صنایع و معادن، ارزش افزوده بخش‌های «معدن» و «برق، آب و گاز» به قیمت‌های ثابت به ترتیب ۱۳/۴ و ۸/۴ درصد افزایش یافت.

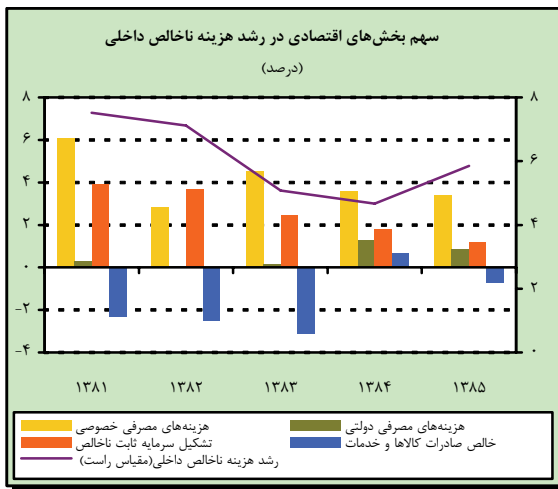
براساس ارقام مقدماتی، ارزش افزوده بخش ساختمان در سال ۱۳۸۵ به قیمت‌های ثابت به ۱۹۴۲۰ میلیارد ریال رسید که نسبت به سال گذشته ۳/۷ درصد رشد یافته است. براساس نتایج مقدماتی آمار فعالیت‌های ساختمانی بخش خصوصی، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در مناطق شهری در این سال از رشدی معادل ۹/۶ درصد به قیمت‌های جاری برخوردار شد که با توجه به رشد شاخص‌های قیمت خدمات ساختمانی و مصالح ساختمانی به ترتیب ۱۸/۶ و ۱۹/۹ درصد، نرخ رشد واقعی سرمایه‌گذاری خصوصی شهری با ۶/۵ درصد کاهش مواجه شد. در سال ۱۳۸۵، نرخ رشد سرمایه‌گذاری دولتی به قیمت‌های ثابت ۱۶/۴ درصد افزایش یافت که در افزایش ارزش افزوده ساختمان‌های دولتی نیز منعکس می‌باشد. افزایش مذکور ناشی از رشد پرداخت‌های عمرانی دولت بابت فعالیت‌های ساختمانی در سال مورد بررسی است.

براساس برآوردهای مقدماتی، ارزش افزوده گروه خدمات در سال ۱۳۸۵ با سهمی معادل ۴۸/۸ درصد از تولید ناخالص داخلی، از رشدی معادل ۶/۵ درصد به قیمت‌های ثابت برخوردار بود. در این گروه سهم بخش‌های بازرگانی، رستوران و هتلداری ۱۱/۱ درصد، حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات ۷/۳ درصد، خدمات موسسات پولی و مالی ۴/۶ درصد، خدمات مستغلات و حرفه‌ای و تخصصی ۱۲/۶ درصد، خدمات عمومی ۱۰/۴ درصد و خدمات شخصی، اجتماعی و خانگی نیز ۲/۷ درصد از تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری بوده است. در این سال بخش‌های مذکور به قیمت‌های ثابت به ترتیب از رشدی معادل ۷/۴، ۱۴/۰، ۱۷/۶، ۲/۸، ۰ و ۵/۳ درصد نسبت به سال قبل برخوردار بودند.

۲-۲- هزینه ناخالص داخلی

براساس محاسبات مقدماتی، در سال ۱۳۸۵ رشد هزینه ناخالص داخلی به قیمت‌های ثابت معادل ۵/۸ درصد بود. بررسی اجزای تشکیل‌دهنده هزینه ناخالص داخلی در سال مورد بررسی نشان می‌دهد که هزینه‌های مصرفی خصوصی با ۴۵/۲ درصد بالاترین سهم از هزینه ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری را دارا بود و با رشدی معادل ۶/۲ درصد به قیمت‌های ثابت به ۲۵۰۳۲۴ میلیارد ریال رسید.

۱- ارزش افزوده فصول چهارگانه سال ۱۳۸۵ بخش مذکور براساس شاخص تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی برآورد شده است.

در این سال هزینه‌های مصرفی دولتی در وزارتخانه‌ها و موسسات وابسته، شهرداری‌ها و سازمان تامین اجتماعی، ۱۴/۲ درصد از هزینه ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری را به خود اختصاص داد و با رشدی معادل ۷/۴ درصد به قیمت‌های ثابت به ۵۳۳۳۷ میلیارد ریال رسید.

تشکیل سرمایه ثابت ناخالص با دارا بودن سهمی معادل ۲۶/۴ درصد از هزینه ناخالص داخلی از رشدی معادل ۳/۳ درصد به قیمت‌های ثابت برخوردار شد و در سال ۱۳۸۵ به ۱۵۶۷۳۰ میلیارد ریال رسید. در این سال تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در ماشین‌آلات با رشدی معادل ۳ درصد به ۹۹۶۸۲ میلیارد ریال رسید. تشکیل سرمایه

ثابت ناخالص در بخش ساختمان به قیمت‌های ثابت با ۳/۹ درصد رشد به ۵۷۰۴۸ میلیارد ریال رسید.

در سال ۱۳۸۵، واردات کالاها و خدمات به قیمت‌های ثابت از ۷/۱ درصد رشد برخوردار بود که نسبت به رشد ۲/۱ درصدی آن در سال ۱۳۸۴، افزایش در آهنگ رشد را نشان می‌دهد. رشد صادرات کالاها و خدمات در سال ۱۳۸۵ به قیمت‌های ثابت ۵/۱ درصد بود. در نتیجه خالص صادرات کالاها و خدمات به قیمت‌های ثابت معادل ۲۵۷۰۹ میلیارد ریال کسری داشت. بدین ترتیب در سال ۱۳۸۵، هزینه ناخالص داخلی (تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار) به قیمت‌های ثابت با رشدی معادل ۵/۸ درصد به ۴۴۷۹۶۱ میلیارد ریال رسید. با احتساب نتیجه رابطه مبادله بازرگانی و خالص درآمد عوامل تولید از خارج، هزینه (تولید) ناخالص ملی به قیمت‌های ثابت به ۴۹۵۱۵۰ میلیارد ریال افزایش یافت که در مقایسه با سال ۱۳۸۴ از رشدی معادل ۶/۱ درصد برخوردار بود.

۲-۳- نسبت فزاینده سرمایه به تولید^(۱)

نسبت فزاینده سرمایه به تولید بیانگر مقیاسی از بهره‌وری سرمایه بوده و از نسبت سرمایه‌گذاری در یک دوره به تغییر تولید در دوره بعد به دست می‌آید^(۲). مقادیر بالاتر این شاخص نشان‌دهنده سطح پایین‌تر بهره‌وری سرمایه در یک اقتصاد می‌باشد.

نسبت فزاینده سرمایه به تولید

سال	میانگین برنامه سوم	سال	سال	سال	سال	نسبت فزاینده سرمایه به تولید
۱۳۸۵	۶/۴	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰
۵/۹	۶/۴	۶/۷	۷/۳	۵/۰	۴/۴	۹/۱

۲-۴- مقایسه عملکرد بخش واقعی در سال ۱۳۸۵ با اهداف برنامه چهارم^(۳)

در سال ۱۳۸۵، تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های ثابت با رشدی معادل ۶/۲ درصد نسبت به نرخ رشد ۷/۴ درصدی پیش‌بینی شده در قانون برنامه معادل ۱/۲ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. عملکرد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی در سال مذکور نیز با رشد ۳/۳ درصدی در مقایسه با نرخ رشد ۱۱/۰ درصدی پیش‌بینی شده در برنامه چهارم، بیانگر فاصله‌ای در حد ۷/۷ واحد درصد است. بر

۱- Incremental Capital-Output Ratio

۲- با فرض وجود وقفه یک‌ساله بین سرمایه‌گذاری و تغییر تولید حاصل از آن، برای محاسبه شاخص نسبت فزاینده سرمایه به تولید کل اقتصاد از رابطه $ICOR = I_{t-1} / (GDP_t - GDP_{t-1})$ استفاده می‌شود. در این رابطه، I بیانگر تشکیل سرمایه ثابت ناخالص و GDP تولید ناخالص داخلی می‌باشد.

۳- ارقام عملکرد بخش واقعی اقتصاد، به قیمت‌های ثابت ۱۳۷۶ و ارقام پیش‌بینی قانون برنامه چهارم، به قیمت‌های ثابت ۱۳۸۱ می‌باشد.

خلاف رشد اقتصادی و تشکیل سرمایه، ارقام مربوط به هزینه‌های مصرفی کل (مجموع هزینه‌های مصرفی خصوصی و هزینه‌های مصرفی دولتی) در سال ۱۳۸۵ بیش از پیش‌بینی‌های برنامه چهارم بوده است. رشد هزینه‌های مصرفی کل در سال ۱۳۸۵، ۶/۴ درصد بود، در حالی که ارقام پیش‌بینی برنامه برای سال مذکور ۵/۵ درصد است.

در سال مورد بررسی، اهداف برنامه چهارم توسعه برای رشد ارزش افزوده گروه کشاورزی، نفت، صنایع و معادن و خدمات به ترتیب معادل ۵/۹، ۲/۷، ۱۰/۸ و ۸/۴ درصد می‌باشد. مقایسه نرخ رشد عملکردها و اهداف برنامه چهارم توسعه در فعالیت‌های مختلف اقتصادی نشان می‌دهد که هدف رشد تنها در گروه نفت محقق شده است.

مقایسه عملکرد با پیش‌بینی

قانون برنامه چهارم توسعه در سال ۱۳۸۵ (درصد)

پیش‌بینی قانون برنامه چهارم	عملکرد	
۷/۴	۶/۲	رشد تولید ناخالص داخلی
۵/۵	۶/۴	رشد هزینه‌های مصرفی کل
۱۱/۰	۳/۳	رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی

۲-۵- تصویر بخش واقعی در قانون برنامه چهارم توسعه

متغیرهای اصلی بخش واقعی در قانون برنامه چهارم توسعه در جدول زیر نشان داده شده است. براساس قانون برنامه چهارم، برای متغیر تولید ناخالص داخلی طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ به ترتیب رشدی معادل ۷/۱، ۷/۴، ۷/۸، ۸/۴ و ۹/۳ درصد با میانگین رشد ۸/۰ درصد پیش‌بینی شده است. بر همین اساس، رشد هزینه‌های مصرفی کل برای سال‌های فوق به ترتیب ۴/۸، ۵/۵، ۵/۹، ۶/۴ و ۷/۴ درصد با میانگین ۶/۰ درصد پیش‌بینی شده است. برای متغیر تشکیل سرمایه ثابت نیز طی سال‌های برنامه به ترتیب رشدی معادل ۱۱/۳، ۱۱/۰، ۱۱/۷، ۱۲/۹ و ۱۴/۱ درصد با میانگین ۱۲/۲ درصد در نظر گرفته شده است.

پیش‌بینی رشد بخش واقعی در قانون برنامه چهارم توسعه (درصد)

میانگین برنامه	سال					
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	
۸/۰	۹/۳	۸/۴	۷/۸	۷/۴	۷/۱	تولید ناخالص داخلی
۶/۰	۷/۴	۶/۴	۵/۹	۵/۵	۴/۸	هزینه‌های مصرفی کل
۱۰/۴	۱۱/۴	۱۰/۷	۱۰/۲	۹/۸	۱۰/۱	پس‌انداز ناخالص داخلی
۱۲/۲	۱۴/۱	۱۲/۹	۱۱/۷	۱۱/۰	۱۱/۳	تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی

ماخذ: برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

پیش‌بینی رشد فعالیت‌های اقتصادی در قانون برنامه چهارم توسعه

(درصد)

رشد متوسط (۱۳۸۴-۸۸)	سال					
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	
۶/۵	۷/۶	۶/۸	۶/۲	۵/۹	۶/۰	کشاورزی
۳/۰	۳/۶	۳/۲	۲/۹	۲/۷	۲/۶	نفت
۱۱/۲	۱۲/۴	۱۱/۵	۱۱/۰	۱۰/۸	۱۰/۵	صنایع و معادن
۹/۰	۱۰/۴	۹/۴	۸/۸	۸/۴	۸/۰	خدمات
۸/۰	۹/۳	۸/۴	۷/۸	۷/۴	۷/۱	تولید ناخالص داخلی
۹/۲	۱۰/۶	۹/۶	۹/۰	۸/۶	۸/۳	تولید ناخالص داخلی بدون نفت

ماخذ: برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور